

חסד ואמת

פרשת חיי שרה

א. "וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה"

חלוקה מפורטת זו של מניין שנות חייה של שרה אמנו ע"ה, באה אפוא להורות על שלמותה וצדקותה הרב. מושלמת היתה מכל צד, לא נפגם טוהר נפשה כמו גם יופייה בשנות שיבתה. באמת, מוצאים אנו דיוק נוסף ופירוט מספר שנות חייה: בהתחלה הזכיר את השנים בלשון יחיד: מאה שנה ועשרים שנה, אך שוב הוא מזכירו בלשון רבים: ושבע שנים. נראה שגם הבדל לשון זה בא לאותה המטרה: להדגיש את המיוחד בהנהגתה של שרה אמנו: מידת השפלות! אחת הדרכים המוצלחות כיצד להגיע להרגשה מוחשית של ענווה ופשטות, היא על ידי שהאדם יזכור ויתבונן במצבו וצורתו בהיותו תינוק רק נולד פחות מבן שנה, אז היו כל חושיו וכשרונותיו בתכלית השיפלות: כתינוק היה שוכב כאבן דומם, נהג כאילם שאינו מוציא הגה לשון מפיו, נראה כחגיגר ונכה שאיננו מהלך על רגליו, כך גם לא שלט על צרכיו, ולכלך תמיד את עצמו ואת בגדיו מבלי שום בוש ונכבוד. כל חושיו ותכונותיו כהים ואטומים היו. הוי אומר, תדמיתו של האדם נמצא אז בשפל המדרגה. וכבר אמרו חכמי הטבע, כי אילו היתה באדם דעת להבין את פחיתות ערכו בשנתו הראשונה, היה מת באנחתו מרוב עגמת נפש. אכן, מי שמתבונן ונזכר במציאות האמיתית, בצורתו ומעמדו בעת לידתו מגיע להכרה הנכונה כי בעצם "הוד מעלתו" אינו אלא "בשר ודם", ובסך הכל הנו יצור די מאוס. מכאן הדרך קצרה לסלק מעצמו מחשבות יהירות של גאווה וגבהות לב. להיפך, מתוך התבוננות עמוקה כזו, ידבק בשפלות וענוה.

זה מה שהכתוב מתכוון להודיע לנו אודות שבחה המופלג של שרה אמנו ע"ה: היתה תמיד דבוקה במידת השפלות הרצויה, כל כך היתה נמאסת בעיני עצמה, עד שגם כשהיתה בת מאה זכרה להרגיש עצמה ולהביט בשנת חייה הראשונה. וכך נדרש הפסוק "וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה" כאשר הגיעה שרה לגיל מאה, גם אז נזכרה להתבונן ב"שנה" האחת והראשונה לחייה, כדי שלא תתגאה ביופי והדר גופה, ובכוחה וגבורתה. לא רק בהיותה זקנה ותשושה, כשהגוף ממילא נחלש ואף נראים בו סימני הכיליון, אלא "וְעֶשְׂרִים שָׁנָה" גם בהיותה בת עשרים עם מלוא הכוח והמרץ, אף אז החשיבה את מעמדה כפשוטה בת שנה. אולם מצד שני, מעלה זו של ההסתכלות אחורה יש בה יתרון דווקא כלפי אדם מבוגר, אך צעירי שנים צריכים לשאוף לכיוון ההפוך: להסתכל קדימה, ולהעריך את עצמם בעיניהם כמבוגרים וגדולים בשנים, בעלי אחריות מלאה על כל מעשיהם ופועלם. ואכן זה מה שהתורה מדגישה אצל שרה בהמשך הפסוק: "ושבע שנים", בלשון רבים, רמז להנהגתה בהיותה בת שבע, אז היתה מחשיבה את עצמה כגדולה בשנים, כבוגרת החייבת כבר בכל חיובי התורה, באופן שעליה לדקדק בכל מעשיה כאחת שכבר הגיעה לכלל חיוב גמור, במלא המובן. עוד ניתן לומר שהחשיבה את עצמה כבת שנים, כלומר: כאילו מלאו ימיה והולכת היא כבר לבית עולמה, מתוך כך הזכירה לה יום המיתה, שחז"ל העידו על כך שזוהי סגולה בדוקה להנצל מן היצר הרע.

ב. "וּלְרַבָּקָה אֶת, וַיִּשְׂמוּ לָבֶן"

מובא בחז"ל (מדרש זוטא רות, א): "יש לך בני אדם שמעשיהם נאים ושמותם מכוערים, ויש לך ששמותיהם ומעשיהם מכוערים, ויש ששמותיהם ומעשיהם נאים כמו השבטים, שמותיהם נאים ומעשיהם מכוערים". שמו של לבן הארמי נאה היה, "לבן" מורה דווקא על עניין חיובי בהחלט, לובן ונקיות. אך בפועל היה לבו מכוער ושחור כפחם, ההיפך הגמור של "לבן" הוא מה שאמרו עליו חכמינו: "שמו נאה ומעשיו מכוערים". מדוע זכה אמנם לשם נאה? "ולרבקה אה ושמו לבן" היה זה בזכות רבקה אמנו ע"ה.

חכמת חיים

- א. "כבוד האדם להודות על שגיאה"
- ב. "באהבה יתחברו הלבבות ובאמון יתלכדו"
- ג. "כבוד וקלון בידי הלשון"

לעילוי נשמת אסתר (סטלה) בת שמחה
אמן